

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ

Український мовно-літературний факультет імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка
Кафедра зарубіжної літератури та слов'янських мов
імені професора Михайла Гетманця

АРГУМЕНТИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ: СВОБОДА ТА БЕЗПЕКА

Матеріали
третьої Міжнародної наукової конференції

(6-7 квітня 2023 року)

Що
є
свобода?
Добро
в ній
якеє?

Харків – 2023

Kozii Olha

MORAL AND ETHICAL ASPECTS OF RESPONSIBILITY AND PERSONAL FREEDOM IN M. SHELLEY'S «FRANKENSTEIN»88

Козлова А. Г., Козлов Є. Д.

СВОБОДА ЯК ОДИН З ПРОВІДНИХ МОТИВІВ «ПІВНІЧНИХ ОПОВІДАнь» ДЖЕКА ЛОНДОНА93

Колошук Н. Г.

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ ЯК ФІЛОСОФСЬКИЙ КОНФЛІКТ (ПРОЧИТАННЯ П'ЄСИ “ЧЕКАЮЧИ НА ГОДО”)99

Kramer M. F.

EXERCÍCIO E LIMITES DA LIBERDADE: A E/IMIGRAÇÃO PARA O BRASIL NA TRAJETÓRIA E NO DIÁRIO DE P. SCHWARZER (1862–1864) .104

Криворучко С. К.

КОНЦЕПТ «СВОБОДА» У ФІЛЬМІ «ЗАБОРОНЕНИЙ»109

Левченко Н. М.

ФЕНОМЕН СВОБОДИ В ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ І В СУЧАСНИХ ІСТОРИЧНИХ ВИМІРАХ115

Лепетюха А. В.

АГРАМАТИЗАЦІЯ СИНОНІМІЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ЯК ВИЯВ ДИСКУРСИВНОЇ СВОБОДИ АВТОРА (на матеріалі сучасної французької художньої прози)124

Lukyantseva P. A.

A CULTURAL ANALYSIS OF INTERNATIONAL RELATIONSHIPS: A CASE STUDY OF THE MODERN RUSSO-JAPANESE COUPLES129

Луцій С. І.

КОНЦЕПТ «СВОБОДА» У ПРОЗІ ПИСЬМЕННИКІВ ДІАСПОРИ134

Massayová Vanessa

“ŠESTĚ CUDZINCŮ” M. VADASA Z “INTERNÁTU” S. ŽADANA NA CESTE ZA SLOBODOU140

Матвєєва О. О.

ПАНАС МИРНИЙ ЯК ПИСЬМЕННИК-АБОЛІЦІОНІСТ145

Моклиця М. В.

НАЦІОНАЛЬНА СВОБОДА І «САМООПРЕДЕЛЕНИЕ»: ПУБЛІЦИСТИКА ОЛЕНИ ПЧІЛКИ151

Пилинський М. Я.

КОНЦЕПТ «СВОБОДА» В УКРАЇНЦІВ ТА МОСКОВИТІВ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ МИКОЛИ КОСТОМАРОВА)156

Потніцева Т. М.

ЗВУКИ СОЛОДКОЇ СВОБОДИ (ВІДЛУННЯ «ІНТЕРНАЦІОНАЛУ» В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ МЕЖІ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ)162

Radchuk O. V.

FREEDOM AND SAFETY CONCEPTS IN THE CHILD'S INTERPRETATION (A CASE STUDY OF THE CHARACTER OF PIERRE NOZIÉRE)167

**АГРАМАТИЗАЦІЯ СИНОНІМІЧНИХ
КОНСТРУКЦІЙ ЯК ВИЯВ ДИСКУРСИВНОЇ
СВОБОДИ АВТОРА**
(на матеріалі сучасної французької
художньої прози)

Лепетюха А. В. (Харків, Україна)

<https://orcid.org/0000-0002-2812-4510>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7816895>

Abstract

Complex synonymic signs are formed in the system (language) as a result of the activity of psychomechanisms and represent themselves the transforms of primary syntagms and propositions. They are actualized as lingua-discursive signs in the form of synonymic structures that can be reduced, extended and quantitatively equacomponential grammaticalized (conventional in language and in discourse) and typical (conventional in discourse and non-conventional in language) and atypical (non-conventional in language and in discourse) agrammatized co(n)textually pertinent preferential options produced with the aim to facilitate or to complexify the interpretation of the information and the revealing of the author's communicative intention by the recipient.

The typical and atypical agrammatization is one of the characteristics of the author's idiosyncrasy who, in the process of the actualization of synonymic structures, demonstrates the minimal degree (typical agrammatized preferential options), the medium degree (atypical synonymic structures with partial agrammatization) and the maximal degree (atypical synonymic structures with complete agrammatization) of "discursive freedom" using the communicative strategies consisting in the elimination of structurally and / or semantically redundant elements in the intra- and / or interphrastic co(n)text or in the expressive accentuation of some referents.

Key words: author's idiosyle, co(n)text, co(n)textual pertinence, discursive freedom, preferential option, synonymic construction, typical and atypical syntactic agrammatization.

У процесі породження дискурсу «турбулентна думка» (Valette, 2006, p. 150) виділяється з її когнітивного простору завдяки психомеханізмам (когнітивним поліопераціям), що забезпечують формування простих (слів) і складних (синтагм та пропозицій) мовних знаків – потенційних моделей, систематизовано представлених у мові, що реалізуються в мовленні у вигляді слова, синтагми або висловлення. Отже, з одного боку, «несистемна матерія являє собою безпорядок; з іншого боку, форма – це порядок, що захоплює безпорядок», тобто відбувається «конвертація кінетизму в статизм захвату» (Boone, Joly, 1986, p. 293).

Складні синонімічні мовні знаки-трансформи первинних синтагм та пропозицій, що характеризуються «семантико-морфо-синтаксичною рівновагою» (Dubois, 1963, p. 50), актуалізуються як мовно-мовленнєві знаки у вигляді синонімічних звужених, розширених та кількісно рівнокомпонентних (термін авторки) (із рівною кількістю віртуальних та екстеріоризованих лексичних елементів) граматизованих (усталених у мові та мовленні) та нерегулярних синтаксичних утворень, тобто типових (усталених у мовленні і неусталених у мові) та нетипових (неусталених у мовленні та мові), побудованих «за індивідуальним проєктом» (Мегентесов, 1993, p. 78), аграматизованих ко(н)текстуально (лінгвістично та / або ситуативно) пертинентних преференціальних опцій, у тому числі висловлень із «недостатністю вираження» (термін А. Фрея), тобто тих, «що не відповідають заданій функції (ясності, експресивності тощо)» (Фрей, 2006, p. 17), які продукуються з метою полегшення або ускладнення інтерпретації адресатом комунікативної інтенції адресанта.

Типова та нетипова аграматизація є однією з характеристик ідіостилю автора, який у процесі актуалізації синтагм та висловлень виявляє «дискурсивну свободу», що реалізується у вигляді «дискурсивного безпорядку», тобто ненормативних, асистемних, імпровізованих мовленнєвих інновацій.

Отже, аграматизовані структури формуються за такою схемою: довпорядкована матерія (хаотична думка) → системний (мовний) порядок → дискурсивний безпорядок.

При актуалізації типових та нетипових аграматизованих синонімічних конструкцій виявлено різні ступені «дискурсивної свободи» автора:

Рис. 1. Ступені дискурсивної свободи автора у процесі реалізації аграматизованих синонімічних конструкцій

Проілюструємо конкретними прикладами типових та нетипових аграматизованих мовленнєвих інновацій-ідіостильових характеристик автора ступені виявлення «дискурсивної свободи» сучасних французьких письменників:

(1) *Comme le trajet dure cinq heures et que tout le monde est fatigué, Bayard sort de son sac un petit cube à facettes multicolores et commence à jouer avec* (Binet, 2015, p. 297).

Наведений приклад звуженої синонімічної конструкції з фінальним еліпсисом (з імплікацією непрямого додатка) характеризується мінімальною «дискурсивною свободою» автора, що пояснюється типовою аграматизацією, тобто дискурсивною усталеністю структур досліджуваного типу. Ко(н)текстуальна пертинентність преференціальної опції з елімінацією компонента після прийменника *avec*, який відновлюється з інтрафрастичного ко(н)тексту (*un petit cube*), обумовлена, по-перше, семантичною надлишковістю

контактно актуалізованого референта, по-друге, інтенцією автора експресивно виділити прийменниковий елемент з метою привернути увагу читача на важливість описуваної дії для протагоніста, таким чином полегшуючи інтерпретацію інформації адресату.

(2) – *Bien sûr ! Pourquoi que tu me demandes ?* (Gavalda, 2012, p. 63).

Приклад (2) становить типову аграматизовану розширену конструкцію з мінімальною «дискурсивною свободою» авторки, яка передає особливості розмовного мовлення, де часто спостерігається дублювання питальних займенників прономінальним компонентом-екстензором *que*, що являє собою структурно та семантично необов'язковий плеонастичний елемент. Такі структури актуалізуються з метою запобігання перевантаження висловлення складною інверсією та підсилення семи питальності, фокалізуючи увагу слухача / читача на причині здійснення певної дії, а не на самій дії, що пояснює ко(н)текстуальну пертинентність аналізованої мовленнєвої інновації.

(3) – *Monseigneur, dis-je-t-il, puisque vous doutez de moi, je vais montrer l'homme à Blint qui vous confirmera la chose, d'accord ?* (San-Antonio, 1995, p. 184).

У поданому прикладі спостерігається часткова нетипова аграматизація (середній ступінь «дискурсивної свободи» автора) сегмента *dis-je-t-il*, розширеного семантично та структурно надлишковим особовим займенником *il*, уведеним, імовірно, для підкреслення емоційного ставлення персонажа до ситуації або до події. Нетипові лексична та синтаксична аграматизації притаманні ідіостилі французького детективіста Сан-Антоніо, який актуалізує у своїх творах різні види нетипових аграматизованих преференціальних опцій, найчастіше, з метою ускладнення інтерпретації поданої інформації.

(4) *Ne dis pas de bêtises, dis-je. Mais c'est un imbécile. Alors.* (Simon, 1984, p. 136).

У цитованому прикладі наявна повна аграматизація фінального еліптичного висловлення з «недостатністю вираження», в якому екстеріоризується тільки адвербіальний елемент (*alors*). У такому разі виявляється повна «дискурсивна свобода» представника «нового роману»

К. Симона, який практично унеможлиблює інтерпретацію повідомлення та розпізнавання його комунікативної інтенції, оскільки ні в претексті, ні в посттексті не експлікується достатня кількість референтів для зворотної (мовлення → мова) реконструкції первинної структури:

– *Non, ça ferait toute une histoire. Il rôle déjà suffisamment comme ça. Il irait imaginer que nous sommes de mère et...*

– *Il te fait peur ?*

– *Ne dis pas de bêtises, dis-je. Mais c'est un imbécile. Alors.*

– *Alors va te faire foutre!*

Отже, типова та нетипова синтаксична аграматизація синонімічних мовленнєвих інновацій як вияв різних ступенів «дискурсивної свободи» дозволяє обґрунтувати ко(н)текстуальну пертинентність актуалізованих конструкцій, виокремити особливості ідіостилю автора та розпізнати його комунікативні стратегії з полегшення або ускладнення інтерпретації повідомлення адресатом.

REFERENCES

Binet, L. (2015). *La Septième Fonction du langage*. Paris : Grasset & Fasquell [in French].

Boone, A., Joly, A. (1986). *Dictionnaire terminologique de la systématique du langage*. Paris : Harmattan [in French].

Dubois, J. (1963). Grammaire générative et transformationnelle. *Langue française*, 1, 49–57 [in French].

Frey, A. (2006). *Grammatika oshibok*. Moscow : KomKniga [in Russian].

Gavalda, A. (2012). *L'échappée belle*. Paris : J'ai lu [in French].

Megentesov, S. (1993). Yazyk kak ob'ekt issledovaniya v svete sinhronno--diahronnoy paradigmy. *Filosofiya yazyka: v granitsah i vne granits : mezhdunarodnaya seriya monografiy*. Harkov, 1, 73–82 [in Russian].

San-Antonio (1995). *Les eunuques ne sont jamais chauves*. Paris : Fleuve noir [in French].

Simon, C. (1984). *Le sacre du printemps*. Paris : Calmann-Lévy [in French].

Valette, M. (2006). *Linguistiques énonciatives et cognitives françaises*. *Gustave Guillaume, Bernard Pottier, Maurice Toussaint, Antoine Culioli*. Paris: Édition Honoré Champion [in French].